

АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ ВІДСТЕЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ ПРОМИСЛОВОСТІ

ANALYSIS OF INDICES OF TRACKING THE FINANCIAL CONDITION OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

У статті розглянуто та обґрунтовано основи аналізу показників відстеження фінансового стану промислових підприємств. Визначено його вплив на фінансово-господарську діяльність підприємства. Запропоновано методику розрахунку основних показників, що характеризують фінансовий стан підприємств промисловості та шляхи їх покращення.

Ключові слова: фінансовий стан, фінансові показники, фінансова стійкість, платоспроможність, рентабельність, ділова активність підприємства.

В статье рассмотрены и обоснованы основы анализа показателей отслеживания финансового состояния промышленных предприятий. Определено его влияние на финансово-хозяйственную деятельность предприятия. Предложена методика рас-

чета основных показателей, характеризующих финансовое состояние предприятий промышленности и пути их улучшения.

Ключевые слова: финансовое состояние, финансовые показатели, финансовая устойчивость, платежеспособность, рентабельность, деловая активность предприятия.

The article reviewed and substantiated the basis of analysis of indexes tracking the financial condition of industrial enterprises. Its impact on the financial and economic activity of the enterprise is defined. The methods of calculating the main indicators characterizing the financial condition of industrial enterprises and ways of their improvement are proposed.

Key words: financial condition, financial performance, financial stability, solvency, profitability, business activity of company.

УДК 330.3

Громова А.Є.

асистент кафедри фінансів
Вінницький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку ринкових умов функціонування промислових підприємств, за наявності численних протиріч у національній економіці, відбувається системне зниження рівня платоспроможності та фінансової стійкості вітчизняних підприємств. Саме тому першочерговою проблемою збереження та покращення фінансового стану промислових підприємств є постійний, правдивий та своєчасний аналіз показників відстеження їх діяльності. Потребу аналізу можна пояснити, насамперед, тим, що при неправильній оцінці фінансового стану підприємства, в майбутньому можуть виникнути серйозні перешкоди для його ефективного функціонування та для економіки в цілому. Так як однією з найважливіших цілей проведення такого аналізу, є пошук напрямів підвищення рентабельності виробництва, ліквідності та фінансової стійкості підприємства, а також розробка науково-методичних шляхів щодо попередження та подолання кризи на підприємстві. Отже, аналіз показників відстеження фінансового стану підприємств промисловості визначає їх конкурентоспроможність на ринку, можливості зростання та розвитку, а також наскільки своєчасно та чи в повному обсязі задовольняються економічні інтереси підприємства, що безсумнівно обумовлює актуальність даної теми.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам аналізу показників фінансового стану підприємств промисловості присвячені численні праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених економістів, серед них: О. Я. Базилінська, І. С. Благун, В. А. Борисов, В. В. Вітлінський, В. П. Долинський, О. В. Деркач, К. В. Ізмайлов, А. М. Ковальов,

А. С. Левченко, Г. В. Савицька, С. Я. Салига, Г. Г. Старостенко, І. С. Ткаченко та інших.

Незважаючи на широке коло теоретичних та практичних досягнень у сфері аналізу фінансового стану підприємств, визначення необхідних показників для проведення обґрунтованого та достовірного аналізу підприємств промисловості потребує подальшого наукового дослідження.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз системи показників оцінки фінансового стану підприємств промисловості, визначення основних проблем, що виникають у процесі відстеження фінансового стану вітчизняних підприємств та обґрунтування заходів щодо їх вирішення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Досліджуючи аналіз показників відстеження фінансового стану підприємств промисловості доцільно зупинитися на терміні «фінансовий стан». Фінансовий стан є однією із найважливіших характеристик діяльності кожного підприємства. Під фінансовим станом розуміють спроможність підприємства фінансувати свою діяльність [1, с. 132]. Він характеризується забезпеченістю фінансовими ресурсами, необхідними для нормального функціонування підприємства, ефективністю їх розміщення та використання, фінансовими відносинами з іншими суб'єктами господарювання, платоспроможністю та фінансовою стійкістю. Оптимізація фінансового стану підприємства є запорукою успішного його розвитку, водночас кризовий фінансовий стан свідчить про потенційну загрозу настання банкрутства.

Отже, на нашу думку, фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відно-

син підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення й використання фінансових ресурсів.

Метою аналізу показників відстеження фінансового стану промислових підприємств є пошук шляхів підвищення рентабельності виробничої-збутової та господарської діяльності, підвищення їх платоспроможності, як основи стабільної роботи та можливості виконання ними зобов'язань перед бюджетами, банками, кредиторами та іншими установами.

Важливість такого аналізу полягає в тому, що він дає змогу:

- об'єктивно оцінити раціональність використання фінансових ресурсів;
- своєчасно вжити заходів, спрямованих на підвищення платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості підприємства;
- забезпечити оптимальний виробничий та соціальний план фінансового оздоровлення підприємства.

У вітчизняній практиці досить часто застосовуються горизонтальний, вертикальний, факторний, трендовий, порівняльний та коефіцієнтний аналіз. При цьому аналіз проводиться як за абсолютними, так і за відносними показниками. Відомі десятки показників, які мають відмінність у вітчизняній практиці та зарубіжному досвіді, тому для зручності їх поділяють на кілька напрямів, що представлено на рисунку 1.

До переваг зарубіжних методик можна віднести їх конкретність та визначеність у кількісному складі показників та інтерпретації їх результатів. А також у спрощеному аналізі та оцінці фінансового стану підприємств. У свою чергу – вітчизняні методики аналізу фінансового стану, навпаки характеризуються значною відмінністю серед різних авторів у наборі показників для аналізу того чи іншого

напрямку, та різноманітною їх комбінацією. У цьому зв'язку пропонуються групи показників, які характеризують фінансовий стан промислового підприємства залежно від конкретної мети аналізу (табл. 1).

Таблиця 1

Основні групи показників, що характеризують фінансовий стан підприємства [3, с. 21]

Групи показників	Назва показника
1) Рентабельності	1.1. Коефіцієнт рентабельності активів 1.2. Коефіцієнт рентабельності власного капіталу 1.3. Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу 1.4. Коефіцієнт рентабельності діяльності
2) Платоспроможність	2.1. Коефіцієнт покриття 2.2. Коефіцієнт загальної ліквідності 2.3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності 2.4. Коефіцієнт заборгованості
3) Фінансової стійкості	3.1. Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства 3.2. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу
4) Оцінки майнового стану	4.1. Коефіцієнт зносу основних засобів 4.2. Коефіцієнт оновлення основних засобів

Як показують дослідження чисельних літературних джерел із області фінансового аналізу об'єктів промисловості, при оцінці фінансового стану підприємства можуть бути використані й інші економічні ознаки. Але оскільки, стійкий фінансовий стан підприємства формується у процесі всієї виробничо-господарської діяльності, то загальну оцінку ефективності управління промисловим підприємством та використання його активів можна об'єктивно здійснити тільки за допомогою цілого

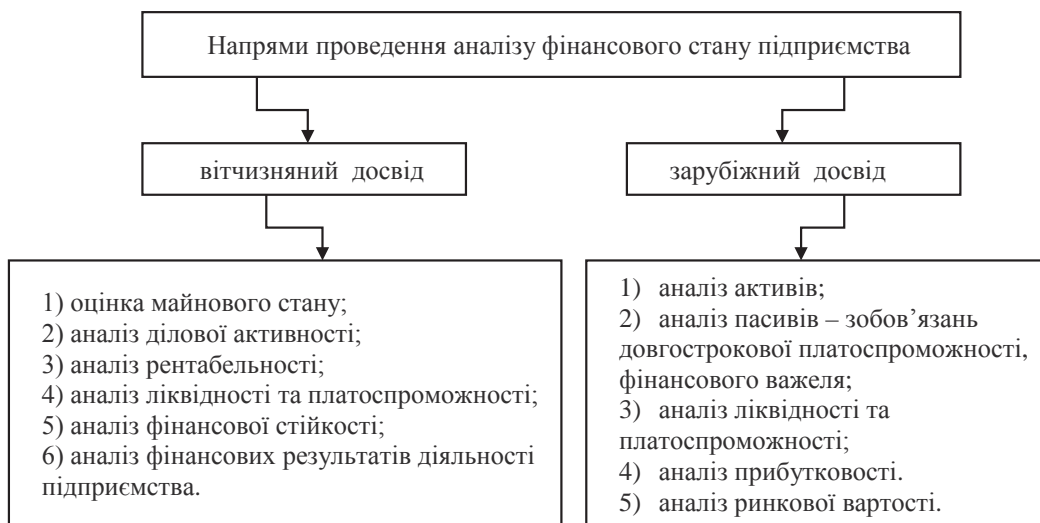

Рис. 1. Напрями проведення аналізу фінансового стану промислового підприємства [2, с. 142–146]

комплексу показників, які характеризують прибутковість активів, майновий стан, платоспроможність та ліквідність підприємства (табл. 2).

У цілому таблиця 2 вміщує більше 14 показників, призначених для детальної і всебічної оцінки фінансового стану підприємств. Використання даних показників дає можливість оцінити платоспроможність і кредитоспроможність промислових підприємств, виявити найбільш важливі аспекти і найбільш слабкі позиції у фінансовому стані на конкретному підприємстві та показує, за якими конкретними напрямками необхідно здійснювати діяльність, щоб не допустити банкрутства.

З вищеперерахованого ряду показників, для оцінки майнового стану промислового підприємства, вчені рекомендують використовувати коефіцієнт зносу основних засобів та коефіцієнт їх оновлення. Ділову активність підприємства можна оцінити за допомогою коефіцієнта оборотності активів, який показує, наскільки зміни у наявних активах пов'язані зі змінами доходу (виручки) від реалізації.

Систематичний аналіз фінансового стану підприємств промисловості може здійснюватися

шляхом розрахунку інтегрального показника представленого у формулі 1 [4, с. 148–150]:

$$ІФСП = 0,24*МС + 0,17*ЛП + 0,21*ФС + 0,18*ДА + 0,2*РН, \quad (1)$$

де: ІФСП – інтегральний показник фінансового стану підприємства; МС – майновий стан; ЛП – ліквідність і платоспроможність; ФС – фінансова стійкість; ДА – ділова активність; РН – рентабельність.

Дана методика розроблена з метою визначення об'єктивних і суб'єктивних причин збитковості, забезпечення єдності підходів при оцінці фінансово-господарського стану та ефективності управління промисловими підприємствами України.

Такий підхід дозволяє отримати більш-менш достовірну оцінку ймовірності банкрутства підприємства, але характеризується рядом недоліків:

- є ризик виключення з інтегральної оцінки критичних показників;
- значення коефіцієнтів при основних складових інтегрального показника визначається науковцями з врахуванням наявного програмного забезпечення;
- застосування методики прогнозування ймовірності банкрутства не дає повної гарантії на

Таблиця 2

Основні показники, що використовуються для аналізу фінансово-господарської діяльності підприємства [3, с. 21]

Показник	Формула для розрахунку	Пояснення	Оптимальне значення показника
Коефіцієнт рентабельності активів	$K_{ра} = П_p / (В_{б0} + В_{б1}) / 2$	$П_p$ – чистий прибуток; $В_{б0}$ – валюта балансу на початок періоду; $В_{б1}$ – валюта балансу на кінець періоду	>0 Збільшення
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	$K_{рвк} = П_p / (В_{к0} + В_{к1}) / 2$	$В_{к0}$ – сума власного капіталу на початок періоду; $В_{к1}$ – сума власного капіталу на кінець періоду	>0 Збільшення (-0,13–0,24)
Коефіцієнт рентабельності сукупного капіталу	$K_{рск} = Ф_0 / (В_{б0} + В_{б1}) / 2$	$Ф_0$ – фінансовий результат від операційної діяльності до оподаткування	>0 Збільшення (-0,12–0,18)
Коефіцієнт рентабельності діяльності	$K_{рд} = П_p / ЧД$	$ЧД$ – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт послуг)	>0 Збільшення
Коефіцієнт зносу основних засобів	$K_{зо3} = З / О_3$	$З$ – сума зносу; $О_3$ – первісна вартість основних засобів	Зменшення
Коефіцієнт оновлення основних засобів	$K_{оо3} = НО_3 / О_3$	$НО_3$ – сума основних засобів, що надійшли у плановому періоді	Збільшення
Коефіцієнт оборотності активів	$K_{оо} = ЧД / (В_{б0} + В_{б1}) / 2$	$ПЗ$ – поточні зобов'язання	Збільшення
Коефіцієнт фінансової стійкості підприємства	$K_{фс} = В_к / (Д_3 + К_3)$	$В_к$ – власний капітал; $Д_3$ – довгострокові зобов'язання; $К_3$ – короткострокові зобов'язання	Збільшення
Коефіцієнт покриття	$K_{п} = Обз / ПЗ$	$Обз$ – оборотні засоби	>1 Збільшення
Коефіцієнт загальної ліквідності	$K_{зп} = Обз / (Д_3 + ПЗ) / 2$	$Д_3$ – довгострокові зобов'язання	Збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$K_{азп} = Г_к / ПЗ$	$Г_к$ – грошові кошти	~0,2–0,35
Коефіцієнт заборгованості	$K_3 = З_к / (В_к)$	$З_к$ – залучений капітал; $В_к$ – власний капітал	0,5–0,7
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	$K_{кзк} = П_p / (З_а + Д_3 + ПЗ + Д_м) / В_б$	$З_а$ – забезпечення наступних витрат і платежів; $Д$ – доходи майбутніх періодів	<1 Зменшення

достовірний результат, що більший період, на який виконується прогноз, то нижча достовірність розрахованого показника.

При проведенні аналізу показників фінансового стану промислових підприємств за коефіцієнтами мають враховуватися галузеві особливості підприємств (табл. 3).

Таким чином, галузеві особливості діяльності підприємств істотно впливають на формування структури майна, капіталу та рівня фінансових коефіцієнтів, що безумовно необхідно враховувати при аналізі показників відстеження фінансового стану промислових підприємств.

Виходячи з того, що структура фінансової звітності відрізняється залежно від галузевої належності підприємства, можна зробити висновок, що існують також розбіжності щодо інтерпретації та рекомендованих (нормативних) значень фінансових коефіцієнтів (табл. 4).

Як бачимо, існують деякі розбіжності стосовно рекомендованих значень для промислових та торговельних підприємств. Для підтримання фінансової рівноваги рекомендована рентабельність промислових підприємств має бути вище, ніж торговельних, що пов'язано зі швидкістю обігу капі-

талу. У промисловості значення цього показника значно нижче, ніж у торгівлі. Така ситуація є характерною для високотехнологічних галузей, що відрізняються значною капіталомісткістю.

Загалом, для покращення показників фінансового стану промислове підприємство має вжити наступних заходів:

1) удосконалити інформаційно-методологічне забезпечення процесу прогнозування;

2) оптимізувати структуру аналізу залежно від мети та змісту роботи на кожному етапі виробництва;

3) упроваджувати єдину та комплексну методику, яка б сприяла оцінці оптимальної кількості фінансових показників;

4) адаптувати інформаційну базу та методику аналізу показників відстеження фінансового стану підприємства промисловості до сучасних економіко-правових умов [1, с. 92–100].

Висновки з проведеного дослідження. В умовах нестабільності вітчизняної економіки, постійних злетів зовнішнього середовища, необхідність вирішення проблем, пов'язаних із постійним і своєчасним аналізом показників діяльності підприємств промисловості, достовірність отриманої прогнозової оцінки

Таблиця 3

Оцінка ефективності діяльності підприємства з урахуванням галузевої специфіки [5, с. 245–248]

Коефіцієнт оборотності активів	Коефіцієнт рентабельності діяльності	Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	Оцінка ефективності діяльності з урахуванням галузевої специфіки
Високе значення	Високе значення	Високе значення	Задовільне для всіх підприємств
Низьке значення	Високе значення	Середнє значення	Задовільне для підприємств видобувної промисловості
Низьке значення	Середнє значення	Середнє значення	Задовільне для підприємств сільського господарства
Середнє значення	Високе значення	Низьке значення	Задовільне для будівельних підприємств
Високе значення	Низьке значення	Середнє значення	Задовільне для підприємств переробної, харчової промисловості, торгівлі
Низьке значення	Низьке значення	Низьке значення	Незадовільне для всіх підприємств

Таблиця 4

Порівняльна характеристика коефіцієнтів та нормативних значень фінансового стану торговельних та промислових підприємств [1, с. 25–253]

Показники	Галузь	
	промисловість	торгівля
Загальна ліквідність	≥ 2	≥ 1,5
Швидка ліквідність	≥ 0,7–1	≥ 0,5–0,8
Миттєва ліквідність	≥ 0,5	≥ 0,3
Автономії	≥ 0,6	≥ 0,5
Забезпеченість власними обіговими коштами	≥ 0,6–0,8	≥ 0,5
Рентабельність власного капіталу	≥ 0,2	≥ 0,15
Рентабельність продажу	≥ 0,2	≥ 0,15
Оборотність обігових активів (кількість оборотів)	≥ 3	зростання
Період обороту обігових активів (днів)	< 122	зменшення
Обіговість дебіторської заборгованості (кількість оборотів)	≥ 4,9	зростання
Період інкасації дебіторської заборгованості (днів)	< 73	зменшення

зовсім невелика. До того ж велике розмаїття та недостатня обґрунтованість показників, що характеризують фінансовий стан підприємств промисловості, ускладнюють оцінку, облік та аналіз, перешкоджають формуванню ефективної системи управління промисловим підприємством. З огляду на це, необхідно віддавати перевагу розрахунку тих показників, які мають найбільшу змістовність та необхідність дослідження фінансового стану підприємств.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Тарасенко Н. В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. Фінансово-аналітичні матеріали / За ред. Тарасенко Н. В. – К.: Алерта, 2015. – 485 с.
2. Черниш С. С. Проблеми застосування методик аналізу фінансового стану на вітчизняних підприємствах / С. С. Черниш // Інноваційна економіка. – 2013. – № 5. – С. 142–146.
3. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки: Постанова Міністерства фінансів України від 14 лютого 2006 року № 170 // Офіційн. вісн. України. – 2016. – № 6. – С. 21.
4. Лощина Л. В. Інтегральний показник фінансового стану промислового підприємства / Л. В. Лощина // Розвиток накових досліджень 2016: матеріали шостої міжнародної науково-практичної конференції (22–24 листопада 2010 р.). – Полтава, 2015. – № 12. – С. 148–150.
5. Бобылева А. З. Финансовое оздоровление предприятий. Теория и практика / А. З. Бобылева // Экономика, управление. – М.: Дело, 2014. – 256 с.
6. Аверина М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М. Ю. Аверина // Актуальні проблеми економіки. – 2015. – № 9. – С. 92–100.

REFERENCES:

1. Tarasenko N. V. Economic analysis of activity of industrial enterprises. Financial analyses / edited by Tarasenko N. V. – K.: Alerta, 2015. – 485 p.
2. Chernysh S. S. Problems of application of methods of analysis of the financial condition of domestic enterprises / H. S. Chernysh // Innovative economy. – 2013. – № 5. – Pp. 142–146.
3. Methods of analysis of financial and economic activity of the enterprises of public sector of economy: regulation of the Ministry of Finance of Ukraine dated 14 February 2006, № 170 // Ofin. VSN. Ukraine. – 2016. – № 6. – P. 21.
4. Hollow L. V. Integral indicator of the financial condition of industrial enterprises / L. V. Hollow // the Development of scientific research 2016: proceedings of the sixth international scientific-practical conference (22–24 November 2010). – Poltava, 2015. № 12. – Pp. 148–150.
5. Bobileva A. Of. Financial recovery of enterprises. Theory and practice / A. From. Bobileva // Economics, management. – M.: Case, 2014. – 256 p.
6. Averina M. [Analysis and evaluation of the financial condition of the enterprise: ways to improve / N. Averin, Y. // Actual problems of economy. – 2015. № 9. – P. 92–100.

Gromova A.E.

Assistant Lecturer at Department of Finance,
Vinnitsia Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics

ANALYSIS OF INDICES OF TRACKING THE FINANCIAL CONDITION OF INDUSTRIAL ENTERPRISES

The primary problem of preservation and improvement of the financial state of industrial enterprises is the constant, truthful, and timely analysis of indicators, tracking of their activities. The analysis of indices of tracking the financial state of industrial enterprises determines their competitiveness in the market, opportunities, growth, and development, as well as how timely and fully the economic interests of the enterprise are satisfied, which undoubtedly determines the relevance of the topic.

The article reviewed and substantiated the basis of analysis of indexes tracking the financial condition of industrial enterprises. Its impact on the financial and economic activity of the enterprise is determined. Methods of calculating the main indicators characterizing the financial condition of industrial enterprises and ways of their improvement are considered.

We analysed the system of indicators tracking the financial state of enterprises of industry and identified the key challenges that need to be addressed to achieve sustainable financial condition. Justified key areas of activity of the enterprise on this issue and made conclusions about their advantages and disadvantages. It is necessary to give preference to the calculation of those indicators that have the greatest richness and the need to study the financial state of enterprises. Determination of appropriate indicators for conducting sound and reliable analysis of industrial enterprises requires further research.